

ПРОМИСЛОВЕ СХРЕЩУВАННЯ В ТВАРИННИЦТВІ — ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ М'ЯСНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ

М. Т. ДЕНИСЕНКО, заступник начальника відділу по племінній справі МСГ УРСР, кандидат сільськогосподарських наук

Директивами XXIV з'їзду КПРС по п'ятирічному плану розвитку сільського господарства СРСР на 1971—1975 рр. передбачено в господарствах України довести середньорічне виробництво м'яса в забійній вазі до 3,2 млн. тонн, або збільшити вихід цієї продукції проти рівня 1970 р. майже на 12%.

За останні 10 років виробництво м'яса в республіці значно зросло. Так, у 1961 р. колгоспи і радгоспи реалізували для забою худоби, птиці та кролів 1,4 млн. тонн (у живій вазі), а в 1970 р. — 2,4 млн. тонн, або більше ніж у 1,7 раза. Інтенсифікація тваринництва сприяла тому, що виробництво м'яса випередило темпи одночасного росту чисельності сільськогосподарських тварин. Наприклад, поголів'я великої рогатої худоби в колгоспах і радгоспах республіки за 1961—1970 рр. збільшилось на 17,1%, а виробництво яловичини більш як у 2 рази.

У загальному виробництві м'яса в колгоспах і радгоспах республіки найбільша питома вага припадає на виробництво яловичини. Виробництво її становить 62,2%, свинини — 30,6, баранини, пташиного і кролячого м'яса — 7,2%.

У республіці основну кількість яловичини одержують від великої рогатої худоби комбінованих і молочних порід, у зв'язку з чим важливо знайти шляхи більш раціонального використання молодняка, призначеного для відгодівлі і реалізації на м'ясо. Це завдання слід вирішувати як за допомогою інтенсифікації вирощування і відгодівлі тварин, так і за допомогою зменшення забою телят і молодняка у ранньому віці.

Одним з показників інтенсифікації скотарства є рівень виробництва яловичини з розрахунку на одну голову, наявну на початок року. Серед областей, у яких розводять симентальську породу, найвищої інтенсивності використання великої рогатої худоби домоглися колгоспи і радгоспи Івано-Франківської, Тернопільської і Чернівецької областей, які виробили в 1970 р. по 120—130 кг яловичини з розрахунку на одну голову худоби і по 361—393 кг на корову.

Поліпшення вирощування і відгодівлі сприяло підвищенню живої ваги худоби при її реалізації для забою. За останню п'ятирічку середня жива вага молодняка, проданого державі колгоспами і державними господарствами, збільшилась на 59 кг і становила в середньому по республіці в 1970 р. 291 кг, а в Кримській області — 340 кг, у Львівській, Закарпатській і Чернівецькій областях — 330—334 кг.

Найбільш дійовим засобом підвищення м'ясної продуктивності молодняка, не призначеного для племінного використання, є міжпородне промислове схрещування. Висока ефективність промислового схрещування значною мірою зумовлюється підвищеною життєздатністю і продуктивністю помісей внаслідок прояву гетерозису.

Наука до цього часу не дала повного теоретичного з'ясування природи гетерозису, проте встановлено, що помісний молодняк добре росте і розвивається, має підвищені відгодівельні якості і при правильному підборі порід для схрещування і належних умовах годівлі за основними показниками м'ясної продуктивності на 10—15% перевищує молодняк материнської породи, а часто і тварин обох вихідних батьківських порід.

Значного поширення промислове схрещування в скотарстві республіки ще не набуло. Починаючи з 1962 р., коли промислове схрещування в молочному й молочно-м'ясному скотарстві вийшло за рамки експериментальної роботи і його стали застосовувати у виробничих умовах, в господарствах республіки плідниками м'ясних порід осіменено 1256,8 тис. корів і телиць.

Протягом 1966—1970 рр. обсяг промислового схрещування збільшився в 4,2 раза, інтенсивність використання бугаїв-плідників м'ясних порід — у 1,7 раза і кількість господарств, у яких застосовують промислове схрещування, — в 3,6 раза (див. таблицю).

Застосування промислового схрещування в скотарстві протягом 1966—1970 рр.

Роки	Найявність плідників м'ясних порід на початок року, голів	Осіменено корів і телиць спермою одного плідника, голів	Всього осіменено корів і телиць, тис. голів	Враховано приплоду, тис. голів	Кількість господарств, у яких застосовувалося промислове схрещування
1966	218	455	86,5	42,8	744
1967	214	558	116,6	49,4	926
1968	219	629	152,9	73,6	1288
1969	277	733	244,4	101,7	2055
1970	391	818	366,7	150,4	2729

У 1970 р. за обсягом промислового схрещування в скотарстві найкращі показники одержані у Кримській і Львівській областях, де плідниками м'ясних порід осіменено по 38 тис. корів і телиць молочних і молочно-м'ясних порід. Промисловим схрещуванням тут охоплено понад 20 процентів поголів'я корів. У господарствах цих областей організовано інтенсивне вирощування та відгодівлю молодняка великої рогатої худоби, завдяки чому середня жива вага однієї голови, реалізованої державі в 1970 р., становила 332—340 кг, а питома вага тварин вищої вгодованості — 74—88%.

У колгоспах і радгоспах Волинської області в 1970 р. плідниками м'ясних порід осіменено 25,7 тис. корів, або близько 18%. Протягом останніх років одним плідником у господарствах області осіменяється в середньому понад 1000 корів і телиць. У Волинській області створено

два репродуктори по відтворенню чистопородної худоби м'ясних порід і дві репродукторні ферми по вирощуванню помісних бугаїв-плідників. Область за рахунок власної племінної бази повністю забезпечує потреби станцій по племінній роботі і штучному осіменінню в плідниках м'ясних порід.

Значно збільшився також обсяг промислового схрещування в Дніпропетровській, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській і Харківській областях.

У роки поточної п'ятирічки розміри промислового схрещування збільшаться не менш як у 4,5 рази і на кінець п'ятирічки в колгоспах та радгоспах республіки плідниками м'ясних порід буде осіменятись понад 1,7 млн. корів і телиць. З цією метою у республіці передбачено створити необхідну кількість репродукторів по вирощуванню плідників спеціалізованих м'ясних порід великої рогатої худоби.

Так, за рахунок маточного поголів'я, завезеного з інших республік Радянського Союзу, на Україні створено 16 господарств-репродукторів, в тому числі 7 — по відтворенню поголів'я герефордської породи, 4 — абердин-ангуської, 4 — шароле, одне господарство-репродуктор по розведенню поголів'я породи санта-гертруда.

На початок 1971 р. у господарствах-репродукторах було понад 2 тис. голів худоби м'ясних порід, в тому числі 874 корови і нетелі. У 1970 р. репродуктори продали станціям по племінній роботі і штучному осіменінню 207 плідників м'ясних порід.

На Київській дослідній станції тваринництва «Терезино» створено репродуктор по розведенню великої рогатої худоби кіанської породи. У кінці 1970 р. сюди завезено 10 бугайців і 10 нетелей цієї породи. Кіанські тварини мають високі потенціальні задатки щодо м'ясної продуктивності. Найбільш характерною породною ознакою є гігантський ріст тварин, внаслідок чого їх називають велетнями. Завдяки селекції за живою вагою кіанські бугаї важать від 1200 до 1700 кг.

Кіанська худоба відзначається тонким кістяком, довгим тулубом, коса довжина якого у бугаїв становить 193 см, молодняк має високу здатність до утворення мускульної тканини. Бугайці при народженні важать 47—55 кг, телички — 42—48 кг. До 18-місячного віку середньодобові прирости бугайців становлять 1200—2000 г, теличок — 1000—1300 г. Молодняк забивають у віці 15—24 місяці, забійний вихід при цьому становить від 60 до 65%, вихід м'яса I і II сортів — понад 79%.

Жива вага завезених у республіку бугайців у 12-місячному віці становила 560—592 кг, нетелей у 18-місячному віці — 510—620 кг.

З метою більш повного забезпечення державних станцій по племінній роботі і штучному осіменінню плідниками м'ясних порід в ряді областей республіки створюються репродукторні ферми за рахунок помісних телиць, одержаних від схрещування корів молочних і молочно-м'ясних порід з бугаями високопродуктивних м'ясних порід. У цих господарствах буде проводитись поглинальне схрещування помісного маточного поголів'я з чистопородними плідниками м'ясних порід. Починаючи з II—III поколінь плідники будуть використовуватись на маточному по-

голів'ї молочних і молочно-м'ясних порід з метою одержання помісного молодняка для відгодівлі.

У республіці за рахунок помісного поголів'я створюється 9 репродукторних ферм, у яких на кінець 1971 р. налічувалось 1218 дво- і трипородних помісних корів і телиць старше року в різних поєднаннях. Так, у колгоспі «Світанок» Житомирської області відібрано 60 голів телиць першого покоління, одержаних від схрещування чорно-рябої породи з абердин-ангуською, в колгоспі «Здобуток Жовтня» цієї ж області — 70 помісних телиць (білоголова українська × абердин-ангуська). У колгоспах ім. Ульянова Дніпропетровської, ім. Мічуріна Одеської та ім. Володимира Ульянова Кіровоградської областей розводять телиць, одержаних від схрещування червоної степової породи з герефордською.

Отже, в республіці використовуються наявні можливості для створення власної племінної бази м'ясних порід з метою розширення промислового схрещування в скотарстві. Поряд з цим у господарствах створюються умови для роздільного утримання племінних і товарних груп худоби, що є важливим заходом застосування міжпородного схрещування.

Діючими рекомендаціями пропонується на товарних фермах колгоспів виділяти для промислового схрещування близько 30% корів і телиць. Проте в різних господарствах ці розміри будуть неоднаковими; залежать вони від продуктивних і племінних якостей поголів'я, виробничого напрямку господарств, плану росту чисельності поголів'я, розмірів вибракування, напрямку використання понадремонтного молодняка тощо.

Колгоспи і державні господарства республіки продають державі на забій майже 3,5 млн. голів молодняка великої рогатої худоби за рік. Підвищення живої ваги тварин лише на 10%, що цілком можливо при застосуванні промислового схрещування і поліпшенні годівлі худоби, дасть можливість додатково одержувати щороку понад 100 тис. тонн яловичини підвищеної якості, що певною мірою буде сприяти кращому забезпеченню населення таким цінним продуктом харчування, як м'ясо.

Значним резервом збільшення виробництва м'яса є впровадження промислового схрещування і гібридизації в свинарстві. Науково-дослідні роботи щодо оцінки гетерозису свідчать про те, що двопородне і трипородне схрещування свиней планових порід сприяє підвищенню м'ясної продуктивності і поліпшенню відгодівельних якостей помісних тварин. Найбільш високі прирости живої ваги дають тварини, одержані від поєднання двох або декількох спеціально відселекціонованих ліній і порід. Такі свині називаються гібридами. Вони мають підвищену плодючість, кращу життєздатність, на 15—20 днів раніше досягають 100-кілограмової живої ваги, менше витрачають кормів на одиницю приросту.

Враховуючи важливе значення міжпородного промислового схрещування і гібридизації в свинарстві для збільшення виробництва свинини, робота по одержанню на першому етапі трипородних помісей з наступним переходом на відтворення гібридів буде здійснюватись так:

1) племінні господарства забезпечуватимуть репродукторні госпо-

дарства в перші роки чистопородним молодняком, а в наступні роки — тваринами відселекціонованих ліній;

2) репродукторні господарства за рахунок одержаних з племінних господарств кнуриців і свиноматок двох порід будуть відтворювати двопородний помісний молодняк, свинки продаватимуть спеціалізованим господарствам;

3) спеціалізовані господарства за рахунок двопородних свиноматок і чистопородних кнурів третьої породи будуть відтворювати і відгодовувати спочатку трипородних помісей, а на наступному етапі — гібридних свиней.

У республіці вже створено 97 господарств-репродукторів по відтворенню двопородних свинки, у яких використовуються свинки великої білої, миргородської і української степової білої порід. Для одержання трипородних помісей і гібридів у спеціалізованих господарствах будуть використані кнури породи ландрас та уельської.

ПЛАНУВАННЯ ПІДБОРУ ПЛІДНИКІВ У ЗОНАХ ДІЯЛЬНОСТІ СТАНЦІЙ ШТУЧНОГО ОСІМЕНІННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЕЛЕКТРООБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (ПОВІДОМЛЕННЯ I)

А. І. САМУСЕНКО, Й. З. СІРАЦЬКИЙ, кандидати сільськогосподарських наук

Центральна дослідна станція по штучному осіменінню
сільськогосподарських тварин

Б. К. СКІРТА, кандидат технічних наук

Е. Г. ЛЯСКОВЕЦЬ, кандидат економічних наук

В. Д. МАМОНОВА, молодший науковий співробітник

Український науково-дослідний інститут економіки і організації
сільського господарства ім. А. Г. Шліхтера.

Більшість плідників, які використовуються на станціях штучного осіменіння, одержані при кросах ліній, а відносять їх, як правило, до однієї конкретної лінії з батьківського боку родоvodu. Внаслідок цього при плануванні чергування бугаїв і ліній в окремих стадах можуть допускатись непередбачені інбридинги. Вони виникають тому, що в родоводах плідників, віднесених до різних ліній, трапляються одні й ті ж загальні предки, особливо при вирощуванні плідників в одних племінних заводах. Замість чергування ліній посилюється спадковий вплив одного або декількох родоначальників інших непланових ліній, що часто призводить до порушення запланованого племінного підбору. В той же час створюються великі генеалогічно однорідні групи тварин, і родинні зв'язки між ними значно посилюються. Тому спеціалістам станцій з кожним роком стає все важче здійснювати підбір бугаїв так, щоб не до-